

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/202688,Marcin-Kapusta-Harcerska-Biala-Sluzba.html>
26.02.2026, 19:02

Marcin Kapusta: Harcerska Biała Służba

Pierwsza Biała Służba, pełniona przez harcerzy podczas pielgrzymki Jana Pawła II do Polski, została zorganizowana w 1983 r., gdy papież przybył po raz drugi do ojczyzny, aby wesprzeć wolnościowe dążenia rodaków i dodać otuchy społeczeństwu.

[Jan Paweł II Kościół ZHP/Harcerze](#)

16.06.2026

Białą Służbę przygotowali harcerze „niepokorni”, czyli działający według przedwojennych wzorców, którzy pod koniec PRL utworzyli jawne organizacje – Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej i Związek Harcerstwa Polskiego rok zał. 1918. Pełnili ją również podczas następnych pielgrzymek Jana Pawła II, a także w czasie wizyt w Polsce jego następców na Stolicy Piotrowej.

„Pokój Tobie, Polsko! Ojczyzno moja!” – po raz drugi w ojczyźnie

Druga pielgrzymka odbywała się w złożonej sytuacji politycznej. W kraju, choć zawieszony, nadal obowiązywał stan wojenny. Ojciec Święty chciał przybyć do Polski rok wcześniej, jednakże ze względu na przewlekanie przez władze negocjacji dotyczących warunków przyjazdu mógł przyjechać dopiero w roku 1983. Program wizyty był efektem rozmów prowadzonych w Komisji Wspólnej przedstawicieli rządu PRL i Episkopatu Polski.

Po długich negocjacjach ustalono listę miast i miejsc, które papież odwiedzi w czasie pielgrzymki. Znalazły się na niej Warszawa, do której Jan Paweł II przybył 16 czerwca, a następnie Niepokalanów, Częstochowa – Jasna Góra, Poznań, Katowice, Wrocław, Góra św. Anny. Ostatnie dwa dni, 21-23 czerwca, spędził w Krakowie.

Wierni Bogu, wbrew oficjalnej świeckości ZHP

Druga papieska pielgrzymka do ojczyzny odbyła się niedługo po zdelegalizowaniu przez oficjalne władze ZHP struktury kierowniczej „harcerskiej Solidarności”, czyli Kręgów Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego (KIHAM) i w konsekwencji poszczególnych kręgów.

Na przełomie roku 1982 i 1983 środowiska dążące do odnowy harcerstwa w duchu tradycyjnych ideałów zdały sobie sprawę z konieczności zmiany formy działania, dostosowania jej do pracy niejawniej i zbudowania nowej struktury opartej na środowisku „pokihamowskim”. Zastanawiając się wiosną 1983 r. jak to przeprowadzić, ustalono, że służyć temu będzie akcja programowo-metodyczna, polegająca na zdobywaniu przez instruktorów i harcerzy starszych podczas papieskiej pielgrzymki sprawności Biała Służba.

Z inspiracji hm. Wojciecha Wróblewskiego, który opracował wymagania sprawności, w środowisku niepołomickiego szczepu „Puszcza” przygotowano jej znak graficzny. Informacje, nieoficjalnymi kanałami, rozesłano do wielu środowisk w Polsce. Przygotowania starano się utrzymywać w jak najgłębszej tajemnicy przed władzami ZHP, partyjnymi, a zwłaszcza Służbą Bezpieczeństwa.

Warto zaznaczyć, że pomysł czynnego włączenia się w pielgrzymkę harcerzy z ówczesnego ZHP, związanych z nurtem „niepokornych”, nie był całkowicie nowy. Krakowscy instruktorzy – ok. 30 osób – w sposób zupełnie nieformalny, bez mundurów, wsparli organizację papieskiej mszy świętej w Krakowie już podczas pierwszej pielgrzymki. Jak wspomina hm. Antoni Wiatr, przy współpracy z ks. Janem Zającem – obecnym emerytowanym biskupem, zorganizowano grupę stworzoną z zaufanych instruktorów, która pełniła służbę o charakterze porządkowym, zabezpieczając ołtarz na Błoniach.

Zdobywając sprawność BS 83, harcerze mieli pełnić w ramach struktur kościelnych służbę porządkową, informacyjną i medyczną. Do tej ostatniej w Krakowie uczestnicy przygotowywali się m.in. w ramach nieoficjalnych szkoleń odbywanych na pogotowiu ratunkowym.

Jasna Góra – harcerski dar

Najważniejszym miejscem działania harcerzy była Jasna Góra. To tam nastąpiła pamiętna chwila, kiedy wśród delegacji składających dary Ojcu Świętemu znalazła się reprezentacja „harcerstwa niepokornego”. Udział w służbach, a także złożenie harcerskiego daru ze stroną kościelną uzgadniali hm. W. Wróblewski i o. płk. Adam Studziński – dominikanin, kapelan wojskowy i harcerski. Rozmowy były długie i trudne. Strona kościelna ze zdziwieniem i niedowierzaniem przyjęła ofertę włączenia się w uroczystość kościelną harcerzy z postrzeganego jako „czerwony” ZHP. Ostatecznie przedstawiciele Kościoła zgodzili się na wydanie identyfikatorów służb kościelnych. Prawdopodobnie przeważał autorytet o. Studzińskiego.

Do Częstochowy harcerki i harcerze zjechali się z wielu stron Polski. Podróżowali bez mundurów „po cywilu”. Z Krakowa jechali m.in. korzystając z miejsc w pociągach, które nie podają faktycznego celu, zarezerwował hm. Kazimierz Wiatr, wtedy komendant szczepla „Dąbie”. Były obawy, jak władze zareagują na obecność umundurowanych harcerzy podczas uroczystości kościelnych. Czy będą zatrzymania? Represje? Druh Wróblewski wspomina, że już kilka dni przed wyjazdem nie spał w domu, w obawie przed przewencyjnym zatrzymaniem.

Obawy te nie były bezpodstawne. W Krakowie bezpieka zatrzymała, na szczęście krótkotrwale, phm. Marka Jędrzejowskiego z Hufca Podgórze. Natomiast na północy Polski SB, w ramach działań operacyjnych, uniemożliwiła przeprowadzenie w Cierpicach, stanowiącego element przygotowań do Białej Służby, zlotu drużyn z woj. bydgoskiego, toruńskiego i włocławskiego. Zatrzymano na 48 godzin instruktora Jacka Podolskiego, dziewięć osób ukarano mandatami karnymi.

Jakże niezwykle był widok setek harcerzy w mundurach, tworzących szpaler wzdłuż alei, którą na Jasną Górę jechał Ojciec Święty. Na jezdni widniała ułożona, m.in. przez hm. Wiatra, hm. Jerzego Bukowskiego i hm. Wiesławę Stojek, wielka lilijka z kwiatów. Wierni na pewno zapamiętali harcerzy, którzy wielkim wysiłkiem przed napierającym zewsząd tłumem utrzymywali drogę przejazdu dla karetek i ewakuacji do punktów medycznych osób, które zasłabły.

W czasie składania papieżowi darów przez harcerską delegację złożoną z dwóch harcerzy z Mazowsza i Wielkopolski oraz harcerkę z Małopolski zostały wypowiedziane pamiętne słowa:

„My, polscy harcerze i harcerki, którzy zgodnie z naszą już ponad siedemdziesięcioletnią tradycją pragniemy poprzez nasze przyrzeczenie i prawo służyć Bogu i Polsce oraz Bliźniemu (...). Prosimy, udziel nam i naszej służbie Swego Apostolskiego

Błogosławieństwa”.

W czasie uroczystości Papież wygłosił homilię, adresując ją szczególnie do młodych. Padły w niej, jakże ważne dla harcerzy, rozważania o znaczeniu słowa „CZUWAJ”.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Harcerze, Jan Paweł II, Kościół

Artykuł

Mistrzejowice. Widoczni członkowie Harcerskiej Białej Służby